

A Narrative Approach to Collective Spaces Urban Analysis and the Empowerment of Local Voices

Een narratieve benadering van collectieve ruimten Stedelijke analyse en empowerment van lokale stemmen

Urban Projects, Collective Spaces & Local Identities (KU Leuven) is a transdisciplinary research group working in the field of architecture, urban design, urbanism, heritage practice and history and theory of architecture and urbanism.¹ The group seeks to produce insights and advance a critical discourse on the reading, making and transformation of the changing collective spaces in contemporary landscapes. The research projects of the group study the balance of parallel mechanisms of collective space production in different contexts and test the outcomes in real-life situations, taking both local stakeholders and beneficiaries into consideration. The design process is seen as an essential element of analysis and reflection.

From the initial approach to the final conclusions, research is conducted towards unveiling, discussing, comparing and interpreting narrative lines and layers in the making and use of collective spaces. Three main approaches to analytical methods frame the research.

The first is defined by a rather anthropological premise that leads to the observation of everyday life practices with the inhabitants as the protagonists of the project, more than its genesis from an urbanistic angle, taking inspiration from Michel de Certeau² to Tim Ingold.³ The research is based on multiple, often informal, interviews with inhabitants and stakeholders, which lay the basis for its narrative approach as it allows the stories behind the making or use of collective spaces to be unravelled. The registration of this research (through notebooks, journals, transcripts, on-site mapping, spatial narration, snapshot photography, and so forth) becomes as important as its posterior interpretation in writing, images, models, etcetera. The focus on the everyday, ordinary affects and

Stedelijke Projecten, Collectieve Ruimtes & Lokale Identiteiten, een interdisciplinaire onderzoeksgroep aan de KU Leuven, is werkzaam in de vakgebieden architectuur, stedenbouw, erfgoed, en de geschiedenis/theorie van architectuur en stedenbouw.¹ De groep wil een kritisch debat op gang brengen, om veranderingen in de collectieve ruimten van eigentijdse landschappen te beoordelen, vorm te geven en te transformeren. De groep onderzoekt parallellen tussen verschillende soorten mechanismen in de productie van collectieve ruimten in uiteenlopende contexten, en test de uitkomsten vervolgens in bestaande situaties. Lokale belanghebbenden spelen daarbij een belangrijke rol. Het ontwerpproces wordt gezien als een essentieel element van analyse en reflectie.

Van het beginstadium tot aan de uiteindelijke conclusie is het onderzoek gericht op het ontdekken, bespreken, vergelijken en interpreteren van verhalende lijnen en lagen bij de vormgeving en het gebruik van collectieve ruimten. Onze analytische methodiek berust op drie belangrijke pijlers.

De eerste wordt gedefinieerd door een meer antropologische invalshoek, namelijk het observeren van het dagelijkse leven, waarbij de echte bewoners de belangrijkste personen binnen het project zijn en niet a priori het stedenbouwkundig programma. Auteurs als Michel de Certeau² en Tim Ingold³ hebben ons daartoe geïnspireerd. Het onderzoek werkt met verschillende, vaak informele interviews met bewoners en belanghebbenden. Deze narratieve aanpak geeft ons de kans de verhalen te achterhalen, die onderdeel zijn van het maken of gebruiken van collectieve ruimten. Het registreren van dit onderzoek (notities, kladjes, transcriptie, cartografie ter plekke, schetsen, kiekjes, enz.) is net zo belangrijk als wat er later nog blijkt aan geschreven teksten, beelden, modellen, enz. Door de focus op alledaagse dingen of omstandigheden, en hoe ze

1. The research projects are multileveled, including PhD and post-doc research, and are also tested in the Master Design Studios and Electives at the Faculty of Architecture.

2. Michel de Certeau, *The Practice of Everyday Life* (Berkeley/Los Angeles/London: University of California Press, 1997).

3. Tim Ingold, *Making: Anthropology, Archaeology, Art and Architecture* (London: Routledge, 2013).

1. De projecten worden uitgevoerd op het niveau van doctoraal en postdoctoraal onderzoek; ze worden getest in de master-ontwerpstudio's van de faculteit Architectuur.

2. Michel de Certeau, *The Practice of Everyday Life* (Berkeley/Los Angeles/Londen: University of California Press, 1997).

3. Tim Ingold, *Making: Anthropology, Archaeology, Art and Architecture* (Londen: Routledge, 2013).

their immediate perception or experience allows a more subjective reading of an urban project, landscape or public space, combined with more objective analysis and interpretation.

Secondly, the narrative approach is characterised by multiplicity, meaning that the reading of the projects seeks to detect more than one story, more than one voice. In other words, research is not based on one sequence of events, one succession of spatial references, but on a configuration of spaces. The notion of space as a social configuration was explored by various researchers from Stanford Anderson⁴ to Bill Hillier.⁵ In 2010, Kim Dovey and Stephen Wood,⁶ Ben Anderson and Colin McFarlane,⁷ and Ignacio Farias and Thomas Bender⁸ introduced the relevant notion of assemblage, understanding configurations as fluid processes rather than spatial systems. Collective spaces are understood as assemblages, going beyond the structural approaches of the 1980s and 1990s. Then, the search was for structures within the urban fabric, breaking it down into hierarchical structures. The search for narratives and their relations that we now pursue abandons this notion of hierarchy and leads to juxtaposition and adjacencies.

Thirdly, the systematic unveiling of narrative layers – more than disentangling lines – is based on an actualisation of palimpsest analysis approaches. As André Corboz⁹ mentioned in the ‘territory of the palimpsest’, urban projects are never-ending processes of constant negotiation and transformation and so their analysis can be understood as a never finished detaching of narrative foils. The assumption that collective spaces are part of this never-ending cycle of transformation and reinvention also leads to the idea of uncertainty,¹⁰ a condition the research group wants to embrace as a valid way to understand and assess the making and use of collective spaces, especially when defined by higher levels of complexity. Uncertainty embodies a spatial dimension, as we can anticipate uncertainty in the making of collective spaces and try to coherently describe the balance between what to define and what to leave open. In the design process it becomes a productive factor where change is put in a temporal framework.

This triple framework is considered the starting point from which to explore and unfold more specific research and design projects, depending on their sociocultural contexts. The following paragraphs introduce two of the research projects that are currently being carried out by the research group.

onmiddellijk worden gezien of ervaren, kan een stedelijk project, landschap of publieke ruimte met meer empathie worden gelezen. Het is een eerder subjectieve lezing, die wordt gecombineerd met een meer objectieve analyse of interpretatie.

De tweede pijler gaat over de grote verscheidenheid aan narratieven, waarmee bedoeld wordt dat we bij het beoordelen van projecten streven naar het ontwaren van meer dan één verhaal, meer dan één stem. Onderzoek gaat niet over één reeks van gebeurtenissen, één opeenvolging van ruimtelijke referenties, maar over een configuratie van ruimten. Het idee van ruimte als sociale configuratie werd uitgediept door verschillende onderzoekers van Stanford Anderson⁴ tot Bill Hillier.⁵ In 2010 introduceerden Kim Dovey en Stephen Wood,⁶ Ben Anderson en Colin McFarlane,⁷ maar ook Ignacio Farias en Thomas Bender⁸ het relevante idee van ‘assemblage’, waarbij configuraties meer als vloeiende processen dan als ruimtelijke systemen worden gezien. Collectieve ruimten worden zo gezien als assemblages, wat iets anders is dan de structurele benadering uit de jaren 1980 en 1990. Daarbij werd binnen het stedelijk weefsel naar structuren gezocht, die vervolgens hiërarchisch werden geordend. Het zoeken naar narratieven breekt met deze notie van een hiërarchische orde, om plaats te maken voor nevenschikking en nabijheid.

Als derde pijler noemen we het systematisch afpellen van verhalende lagen (en dit gaat verder dan het ontrafelen van lijnen). Dit deel van het onderzoek is gebaseerd op een eigentijdse versie van de zogenaamde ‘palimpsest’-analyse. Zoals André Corboz⁹ opmerkte in het ‘territorium van de palimpsest’, zijn stedelijke projecten voortdurend onderhevig aan onderhandeling en transformatie, en hun analyse is dus niet anders dan het eindelijk afpeuteren van een soort narratieve folies. Als we accepteren dat collectieve ruimten deel uitmaken van deze nooit-eindigende cyclus van transformeren en opnieuw uitvinden, dan krijgen we ook te maken met het idee van onzekerheid.¹⁰ Juist onzekerheid beschouwt de onderzoeksgroep als een waardevol uitgangspunt, om de vormgeving en het gebruik van collectieve ruimten te kunnen begrijpen en beoordelen, vooral wanneer die ruimten heel complex zijn. Onzekerheid is bijna een ruimtelijke dimensie, omdat we in staat zijn te anticiperen op onzekerheid bij de vormgeving van collectieve ruimten en het evenwicht weten te bewaren tussen wat vaststaat en wat open kan blijven. Binnen het ontwerpproces wordt het een productieve factor, waarbij verandering in het perspectief van de tijd wordt geplaatst.

Op de gemeenschappelijke uitgangspunten van deze drie pijlers hebben we de meer specifieke onderzoeks- en ontwerpprojecten gebaseerd,

Unveiling Narratives: Streetscape Territories

Streetscape Territories is a research project about the transformation of the urban fabric that manifests itself through the constant reconfiguration of its streetscapes. The main research question of the project is: How do territories and people relate to each other in contemporary streetscapes and how do these relationships contribute to the local identity of the physical and social environment? It starts from the assumption that collective space can be understood as a discontinuous territorial configuration,¹¹ containing different levels of shared use that are defined by multiple physical, cultural or territorial boundaries. Urban space responds to mechanisms of providing and denying conditions for privacy or community that employ systems of borders and boundaries to config. sets of adjacent, aggregated, integrated or overlapped territories used by its users in multiple ways.

The project aspires to pronounce a contemporary discourse on streetscapes as the immediate manifestation of the transformation of the urban fabric, building on the legacy of narrative approaches on streetscapes by Jane Jacobs,¹² Allen Jacobs,¹³ William Whyte,¹⁴ Gordon Cullen,¹⁵ Jan Gehl,¹⁶ Milos Bobic,¹⁷ or, more recently, Daniel Heussen, Eric van Ulden and Sander van der Ham.¹⁸ These architects, urban designers, planners and social activists emphasised the importance of the way streets were designed and used as a guarantee for social cohesion and urban integration. The successive experiences of a streetscape, the permeability of its façades, the social control of sidewalks, the rhythm of property lines and

afhankelijk van hun socioculturele context. In de volgende paragrafen worden twee van zulke projecten, waarmee we ons op dit moment als groep bezighouden, geïntroduceerd.

Verhalen onthullen: Streetscape Territories

Streetscape Territories is de naam van een project dat de transformatie van het stedelijk weefsel onderzoekt en dan vooral de voortdurende wijzigingen van het straatbeeld. De vraag is hoe territoria en mensen zich tot elkaar verhouden in een gewone straat en wat deze relaties bijdragen aan de lokale identiteit van de fysieke en sociale omgeving. Het begint bij de vooronderstelling dat collectieve ruimte begrepen kan worden als een discontinue territoriale configuratie,¹¹ die verschillende niveaus van gedeeld gebruik bevat, gekenmerkt door allerlei fysieke, culturele of territoriale begrenzingen. Stedelijke ruimte reageert op mechanismen bij het toekennen of ontkennen van voorwaarden voor privacy of gemeenschappelijkheid. Daarbij wordt gebruik gemaakt van een systeem van grenzen en begrenzingen om sets van naburige, geaggregeerde, geïntegreerde of overlappende territoria, waarvan mensen op meerdere manieren gebruikmaken, te configureren.

Het project streeft naar een debat over straatbeelden en de transformatie van stedelijk weefsel, waarbij het voortbouwt op de narratieve *streetscape*-erfenis van Jane Jacobs,¹² Allen Jacobs,¹³ William Whyte,¹⁴ Gordon Cullen,¹⁵ Jan Gehl,¹⁶ Milos Bobic¹⁷ of onlangs nog Daniel Heussen, Eric van Ulden en Sander van der Ham.¹⁸ Deze architecten, stadsplanners en sociaal-activisten wezen op het belang van de manier waarop straten werden

4. Stanford Anderson, *On Streets* (Cambridge, MA: MIT Press, 1978).
5. Bill Hillier, *Space is the Machine: A Configurational Theory of Architecture* (Cambridge: Cambridge University Press, 1996).
6. Kim Dovey and Stephen Wood, 'Public/Private Urban Interfaces: Type, Adaptation, Assemblage', *Journal of Urbanism: International Research on Placemaking and Urban Sustainability*, vol. 8 (2015) no. 1, 1-16.
7. Ben Anderson and Colin McFarlane, 'Assemblage and Geography', *Area*, vol. 43 (2011) no. 2, 124-127.
8. Ignacio Farias and Thomas Bender (ed.), *Urban Assemblages* (London: Routledge, 2010).
9. Andre Corboz, *Le Territoire Comme Palimpseste et Autres Essais* (Paris: Les éditions de l'imprimeur, 2001).
10. Hans Teerds, Klaskie Havik and Veronique Patteeuw, 'Productive Uncertainty', *OASE*, no. 85 (2011).

11. Kris Scheerlinck, 'Privacy and Depth Configurations', *Architektura & Urbanismus: Journal for Architecture and Town Planning Theory*, no. 2 (2013), 166-185.
12. Jane Jacobs, *The Death and Life of Great American Cities* (New York: Vintage Books, 1961).
13. Allen Jacobs, *Great Streets* (Boston: MIT Press, 1993).
14. William Whyte, *City: Rediscovering the Center* (New York: Anchor Books, 1988).
15. Gordon Cullen, *The Concise Townscape* (London: The Architectural Press, 1961).
16. Jan Gehl, *Life Between Buildings* (New York: Van Nostrand-Reinhold, 1987).
17. Milos Bobic, *Between the Edges* (Bussum: Toth Publishers, 2004).
18. Daniel Heussen, Eric van Ulden and Sander van der Ham, *De Stoep* (Rotterdam: nai010 publishers, 2015).

4. Stanford Anderson, *On Streets* (Cambridge, MA: MIT Press, 1978).
5. Bill Hillier, *Space is the Machine: A Configurational Theory of Architecture* (Cambridge: Cambridge University Press, 1996).
6. Kim Dovey and Stephen Wood, 'Public/Private Urban Interfaces: Type, Adaptation, Assemblage', *Journal of Urbanism: International Research on Placemaking and Urban Sustainability*, jrg. 8 (2015) nr. 1, 1-16.
7. Ben Anderson en Colin McFarlane, 'Assemblage and Geography', *Area*, jrg. 43 (2011) nr. 2, 124-127.
8. Ignacio Farias en Thomas Bender (red.), *Urban Assemblages* (London: Routledge, 2010).
9. Andre Corboz, *Le Territoire Comme Palimpseste et Autres Essais* (Paris: Les éditions de l'imprimeur, 2001).
10. OASE 85 Productieve onzekerheid: het onbepaalde in planning, ontwerp en beheer. Klaskie Havik, Véronique Patteeuw en Hans Teerds (red.), (Rotterdam: nai010, 2011)

11. Kris Scheerlinck, 'Privacy and Depth Configurations', *Architektura & Urbanismus: Journal for Architecture and Town Planning Theory*, nr. 2 (2013), 166-185.
12. Jane Jacobs, *The Death and Life of Great American Cities* (New York: Vintage Books, 1961).
13. Allen Jacobs, *Great Streets* (Boston: MIT Press, 1993).
14. William Whyte, *City: Rediscovering the Center* (New York: Anchor Books, 1988).
15. Gordon Cullen, *The Concise Townscape* (London: The Architectural Press, 1961).
16. Jan Gehl, *Life Between Buildings* (New York: Van Nostrand-Reinhold, 1987).
17. Milos Bobic, *Between the Edges* (Bussum: Toth Publishers, 2004).
18. Daniel Heussen, Eric van Ulden en Sander van der Ham, *De Stoep* (Rotterdam: nai010 uitgevers, 2015).

KU Leuven, Streetscape Territories Research Project, Flinders Floresse NY, TU Delft, Consulate of the Netherlands & Pratt Institute NY present:
Common Streetscapes: Coney Island Revisited facebook.com/coneyislandrevisited

Fig. 1: Coney Island Revisited (2013–2015), mapping ‘disconnectedness’ from the Brooklyn and Manhattan mainland: indication of public facilities (brown colour) and main streets, highways and train connections, unveiling a strong condition of isolation. / Coney Island Revisited (2013–2015): in kaart gebracht hoe het eiland en het vasteland van Brooklyn en Manhattan niet verbonden zijn. Aanduiding van publieke voorzieningen (bruine kleur) en hoofdwegen, snelwegen en treinverbindingen die het isolement van het eiland bepalen.

the way open space was organized were seen as important parameters. One can perceive those contributions as interpretations of narrative unfolding in urban projects in which the streetscape was understood as a potential for a rich urban experience. However, in these approaches streets were often still considered as spaces between buildings and required the analysis of continuous street walls with the focus on morphological aspects more than on the actual users.

The abovementioned authors monitored the streetscape as a sequential linear device, with some variations, while the Streetscape Territories project is based on multiple narratives. The need for a broader approach to streetscapes that focuses on telling multiple stories started with discourses about interfaces. Nevertheless, public space still remains a hierarchically dominant element in street configurations: open spaces continue to be seen as additions to something more important than the constituent public space, defined by buildings. Streetscape Territories, however, wants to further explore and update narrative approaches to the research and design of collective spaces, by focusing on the users of streetscapes and employing real-life projects.

ontworpen en gebruikt, als garantie voor sociale cohesie en integratie. De opeenvolgende ervaringen van een straatbeeld, de doorlaatbaarheid van gevels, de sociale controle van de trottoirs, het ritme van eigendomsverhoudingen, en de organisatie van de open ruimte werden beschouwd als belangrijke parameters. We kunnen deze bijdragen zien als interpretaties van verhalen waarin het straatbeeld gezien wordt als een potentieel voor een rijke stedelijke beleving. Maar in deze benadering werden straten nog steeds vaak opgevat als ruimte tussen gebouwen en daarbij was het kennelijk nodig om doorlopende straatwanden te analyseren en werd er vooral ingezoomd op morfologische aspecten, meer dan op de feitelijke gebruikers.

Het straatbeeld wordt bij bovengenoemde auteurs gemonitord als een lineaire sequentie, met enige variatie, terwijl het bij ons project Streetscape Territories om meerdere narratieven gaat. De behoefte aan een bredere visie op het fenomeen straatbeeld, die zich richt op de rijkdom aan verhalen, begon met een debat over raakvlakken. Toch is de publieke ruimte nog steeds een door hiërarchie gedomineerd element in de samenstelling van straten: open ruimte lijkt een soort aanhangsel te blijven, in tegenstelling tot de alom bekende publieke ruimte, gedefinieerd door gebouwen. Streetscape Territories heeft als doel narratieve benaderingen verder te onderzoeken en te moderni-

Coney Island

One example of this is a research project on Coney Island (by Streetscape Territories, 2013–2015), in collaboration with the Pratt Institute (New York) and the Kaiser Park Neighborhood. Coney Island is an intriguing peninsula with a rich cultural and industrial heritage, where many communities coexist and face rather uncertain scenarios for the future. During two weeks, on-site observations were done by talking to inhabitants and other stakeholders. Conversations were triggered by making drawings on-site in notebooks, attracting interested people to engage in a conversation about the present use and needs of the neighbourhood. The outcomes were double: on-site graphic registrations as well as transcripts of conversations held on site. We wanted to unravel the actual inhabitant's stories, manifested in the ways the streetscapes were used or claimed. Fig. 1, for example, depicts the issue of disconnectedness, not only seen through the structure of dead-end roads and accesses and their morphology, but also through the small-scale narratives of daily life.

The unravelling of small-scale narratives is needed not only to detect major issues (which can partly also, but not always, be detected by morphological analysis), but to understand the impact in a non-hierarchical way on a daily level of: the increasing number of storms attacking the area's waterfronts and the ongoing rising sea level, the aftermath of the financial crisis and its effect on investments, the decrease of productivity and increasing closing down of local industries, the changing immigration waves and the growing inability of the inhabitants to claim the area's beaches as the main collective spaces. Besides this more general street-life approach, more specific conversations were set up to lay out the different narratives and more explicit needs or desires of the local communities: group discussions, scheduled single conversations with local government actors, and so forth. The research itself became a constant contrasting of narratives, in some cases unveiling contradictions or conflicts, in others illustrating a certain consensus among its stakeholders and users.

The result of the project consists of unveiling these streetscapes. The narratives were translated into a series of possible intervention scenarios related to water, resonance, local empowerment, spontaneous appropriations and unexpected adjacencies. Fig. 1 and 2 are collages that combine the local stories with the future potentiality of those stories as narrative scenarios. Fig. 1 is linked to the existing seniors' dancing activity that is now hidden in a private basement of a housing block. A visible collective place is created in the open space to discuss the seniors' claim to the city.

seren. Om collectieve ruimte te onderzoeken en te ontwerpen, richten we ons op de gebruikers van deze ruimten, op projecten in het echte leven.

Coney Island

Een voorbeeld van deze methode is het project op Coney Island (door Streetscape Territories, 2013–2015, in samenwerking met het Pratt Institute, New York en de Kaiser Park Neighborhood). Coney Island is een intrigerend schiereiland met een rijk cultureel en industrieel erfgoed, waar veel gemeenschappen samenleven, vergezeld van een nogal onzekere toekomst. Gedurende twee weken werd er ter plekke geobserveerd en gepraat met bewoners en andere belanghebbenden. De gesprekken werden aangezwengeld door meteen notities te maken, waardoor mensen geïnteresseerd raakten in een praatje over het huidige gebruik en de behoeften van de buurt. De uitkomsten waren tweeledig: grafische registraties ter plekke en uitgeschreven gesprekken. We wilden de verhalen van de werkelijke bewoners ontrafelen, die zich manifesteerden in de manier waarop het straatbeeld wordt gebruikt of geclaimd.

Het ontrafelen van gewone, kleine verhalen is niet alleen nodig om belangrijke kwesties te signaleren (die ook deels, maar niet altijd, ontdekt kunnen worden door vormanalyse), maar ook om de invloed daarvan op het dagelijkse niveau van mensen te begrijpen: het toenemende aantal stormen die de kusten van het gebied bestoken en de stijging van de zeespiegel, de werkloosheid en de sluitingen bij lokale industrieën, de immigratiegolven en het groeiende onvermogen van bewoners om de stranden in het gebied te claimen als de belangrijkste publieke ruimte. Naast deze meer algemene benadering van het straatleven, werden ook gesprekken georganiseerd om de verschillende verhalen en de specifiekere behoeften en wensen van de lokale gemeenschap op een rij te krijgen: groepsdiscussies, individuele gesprekken met lokale bestuurders, etc. Het onderzoek zelf werd een constante vergelijking van verhalen, met soms hun tegenstellingen of conflicten. Toch bleek er vaak ook overeenstemming te bestaan tussen belanghebbenden en gebruikers.

Het resultaat van het project is gelegen in deze straatbeelden. De verhalen werden vertaald naar een serie mogelijke scenario's voor interventie met betrekking tot water, terugkoppeling binnen de gemeenschap, lokaal *empowerment*, spontane toe-eigening en allerlei andere, onverwacht opduikende kwesties. Fig. 1 en 2 zijn collages waarin de lokale verhalen gecombineerd zijn met hun toekomstig potentieel als narratieve scenario's. Fig. 1 gaat over de dansclub voor senioren, die zich momenteel verschuilt in daarvoor ongeschikte privé-kelders van een woningblok. In de open ruimte

Fig. 2: Coney Island Revisited (2013–2015), unfolding of narratives for the neighbourhood/ Coney Island Revisited (2013–2015), verhalen vertellen voor de buurt

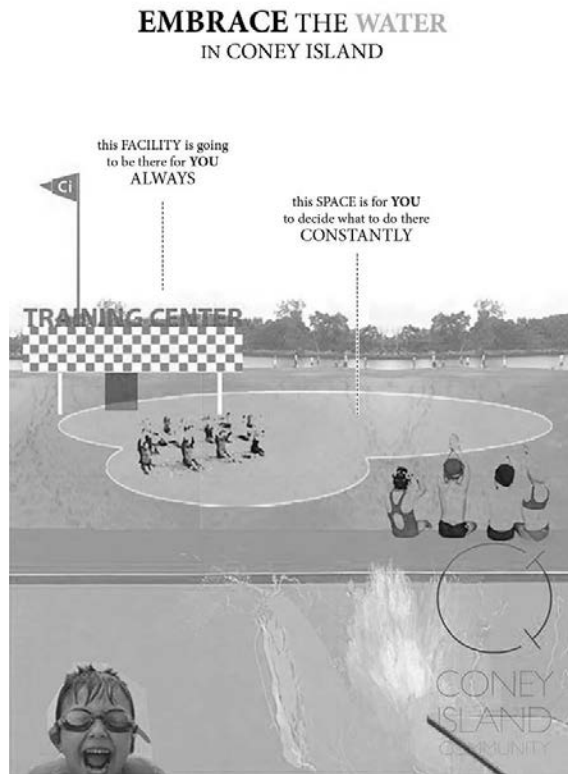

Fig. 2 illustrates the underuse of the beaches by youngsters because of their inability to swim. Instead, they stay inside gaming, join gangs or loiter. Building a training centre where they could, among other things, learn to swim under safe conditions could stimulate them to reclaim the beaches, which are now only invaded by visitors.

In total, 43 narrative scenarios were presented to the public during multiple events at local venues using a series of postcards (later sent to the inhabitants and other stakeholders in the neighbourhood). These scenarios recognized the needs of senior and junior civic life, but also stirred the debate and triggered alternative investments in new collective places that include the local minorities and where the detected disconnectedness is not seen as a problem, but can be upgraded to a hidden and disconnected island as a quality for further developing the local community. This process is still ongoing and is being followed up by several local neighbourhood communities.

In the Coney Island project, the narrative approach was not limited to the on-site analysis by giving a voice to the unheard, by trying to unveil multiple versions of a same reality and by unveiling the multiple layers behind urban renewal policies. The narrative was also used as a way to communicate and even provoke a discussion with local stakeholders about the future of this area. This

werd een zichtbare collectieve plek gecreëerd om hun aanspraak op de stad te bediscussieren. Fig. 2 illustreert de onderbenutting van de stranden door jongeren omdat ze niet kunnen zwemmen. In plaats daarvan blijven ze binnenshuis gamen, worden ze lid van een bende of hangen ze rond. Het voorstel voor een trainingscentrum waar ze veilig kunnen leren zwemmen, kan hen stimuleren om de stranden, die nu alleen door bezoekers gefrequenteerd worden, ook te gaan gebruiken.

In totaal werden in een aantal buurtcentra 43 narratieve scenario's aan het publiek gepresenteerd. Dit gebeurde aan de hand van ansichtkaarten (die later ook nog werden rondgestuurd in de buurt). De scenario's erkenden niet alleen de behoeften van oudere en jongere stadsbewoners, maar probeerden ook een discussie op gang te brengen. De scenario's daagden uit om op een andere manier te investeren in nieuwe, collectieve, ook voor plaatselijke minderheden geschikte plekken. 'Niet-verbonden-zijn' hoeft niet altijd een probleem te zijn: je kunt het ook zien als een grote kans en uitdaging voor een verborgen en geïsoleerd eiland, als een kwaliteit voor verdere ontwikkeling van de lokale gemeenschap. Dit proces duurt nog steeds voort en wordt verder opgepakt door de lokale gemeenschappen.

In het Coney Island-project beperkte de narratieve methode zich niet tot een analyse ter plekke,

was achieved by storytelling, by suggesting multiple possible scenarios in time and space to reinvent this neighbourhood, linking each narrative to a specific building/space proposal for collective spaces in the neighbourhood.

Interactive Walking, a Narrative Approach to the Cultural Landscape

Another example of using a narrative approach as an analysis method and to empower local voices can be seen in the PhD research project by Gisèle Gantois. This project is linked to her private practice as a heritage and reuse specialist, and is also tested in Master dissertation design studios on cultural landscapes. Here, collective spaces are coupled with the notion of heritage as an agency with which to create belonging and place identity for different communities in a world of migration and transculturality, for both locals and newcomers. To achieve a more dynamic perspective on heritage interaction, a new framework must be constructed on how to detect, unveil and map the present societal significance within communities. The more hidden relationship of heritage with its multilayered context is explored, combining existing methods and tools from other disciplines with the skills of an architect, leading to spatial narratives. To realize this, one has to move from an object-focused approach towards a more contextual one, considering heritage as part of a dynamic process, a subtle but complex social, cultural and ecological meshwork in which pathways and trails are thoroughly entwined.¹⁹

As a consequence, the way heritage is thought about does not depend only on the historical characteristics of individual buildings, but on the entangled fabric of buildings and landscapes with their existing or newly attributed significances. With that in mind, a methodology was developed and tested on the cultural landscape of the Rupel region, situated in the Province of Antwerp, Belgium. Industrial and urban decline have led to extensive disused sites with fragments of built heritage directly related to the former activity scattered over the landscape. Although historical and material surveys provided us with very valuable information about how the region evolved, it did not give us a convincing insight into the deeper meaning of these places to their multiple users. How can formal and informal use and spatial negotiation of the place be understood in a more nuanced way?

A method was borrowed from anthropology, namely observing and analysing while walking,²⁰

waarbij degenen die niet gehoord worden een stem krijgen – door meerdere versies van dezelfde realiteit en meerdere lagen achter stedelijke veranderingsprocessen te tonen. Het verhaal werd ook gebruikt om te communiceren en vooral een discussie uit te lokken met lokale belanghebbenden over de toekomst van dit gebied. Dit gebeurde door narratieven en de presentatie van mogelijke scenario's in tijd en ruimte om deze buurt opnieuw uit te vinden, waarbij ieder verhaal gekoppeld werd aan een ontwerp voor collectieve plekken in de buurt.

Interactief wandelen, een narratief voor het culturele landschap

Een ander voorbeeld van het benutten van narratief om te analyseren en lokale stemmen te beluisteren, vinden we in het promotieonderzoek van Gisèle Gantois, die een bureau heeft op het gebied van erfgoed en herbestemming. Haar onderzoek wordt mede getest in master-ontwerpstudio's voor cultuurlandschappen. Collectieve ruimte wordt gekoppeld aan de bemiddelende rol van erfgoed, bij het verkrijgen van een gevoel van plaatselijke identiteit, bedoeld voor verschillende gemeenschappen in een wereld van migratie en transculturaliteit. De verborgen relatie tussen erfgoed en context wordt verkend, waarbij bestaande methoden en instrumenten uit andere disciplines gecombineerd worden met de vaardigheden van een architect – uitmondend in ruimtelijke narratieven. Hiervoor is in plaats van een objectgerichte een meer contextuele benadering nodig, met erfgoed als deel van een dynamisch proces. Een subtiel, maar complex sociaal, cultureel en ecologisch netwerk waarin wegen en paden met elkaar zijn verweven.¹⁹

Een visie op erfgoed hangt dus niet alleen af van de historische kenmerken van afzonderlijke gebouwen, maar heeft eerder te maken met het weefsel van gebouwen en landschappen met hun bestaande of nieuwe betekenissen. Met dat gegeven in het achterhoofd werd een methode ontwikkeld voor het cultuurlandschap van de Repel-regio in de provincie Antwerpen, België. Door het verval van steden en industrieën, waren er uitgestrekte ongebruikte gebieden voorhanden, met verspreid over het landschap, fragmenten van gebouwd erfgoed die direct gerelateerd waren aan de voormalige activiteiten. (Bouw)historische rapporten leverden veel belangrijke informatie op over de historische ontwikkeling van de regio, maar boden ons geen overtuigend inzicht in de diepere betekenis van deze plekken voor de diverse gebruikers. Hoe kunnen formeel en informeel gebruik, en ruimtelijke onderhandelingen

19. Arnon Árnason et al., *Landscapes beyond Land: Routes, Aesthetics, Narratives* (New York/Oxford: Bergahn, 2012).

20. Jo Lee Vergunst and Tim Ingold, *Introduction in Ways of Walking: Ethnography and Practice on Foot. Anthropological Studies of Creativity and Perception* (Abingdon: Routledge, 2008), 1-19.

19. Arnon Árnason et al., *Landscapes beyond Land: Routes, Aesthetics, Narratives* (New York/Oxford: Bergahn, 2012).

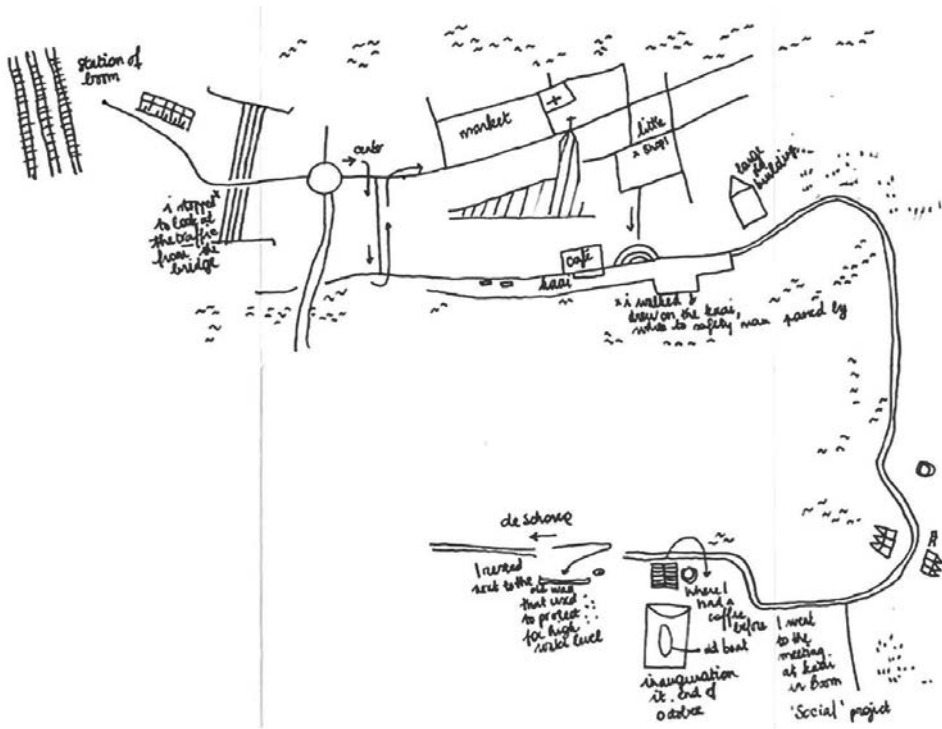

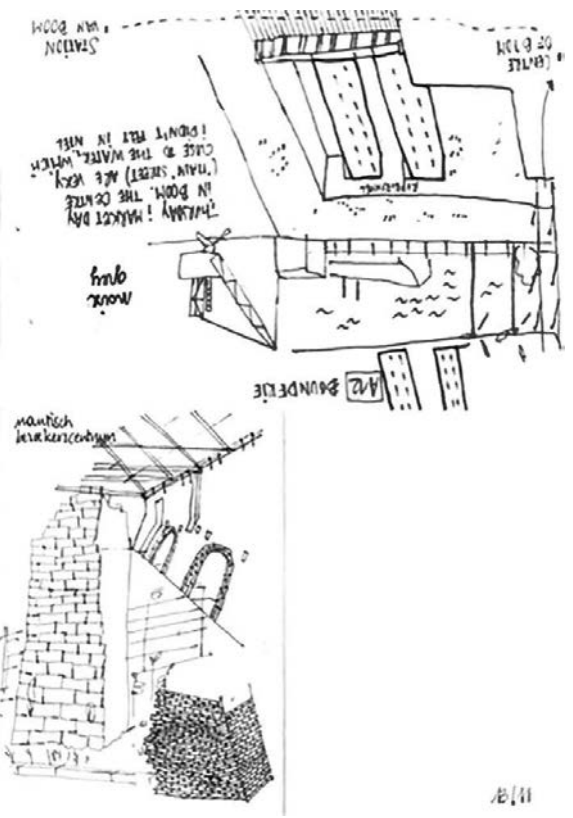
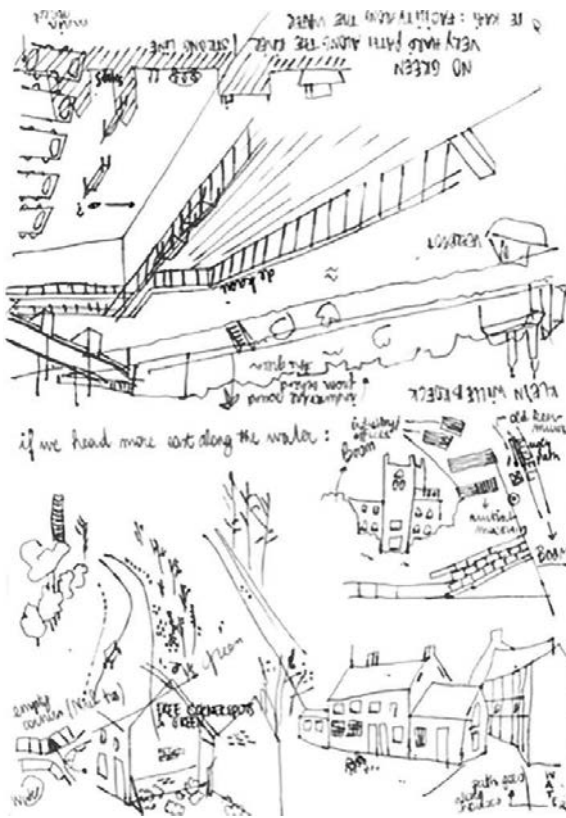
Fig. 3: The Cuesta of the Rupel Region. New challenges for its cultural heritage, master dissertation project, International Master of Architecture, KU Leuven, studio Gisèle Gantois. Back and front of unfolded jot booklet. / De Rupel-regio en de nieuwe uitdagingen voor haar culturele erfgoed. Master-project, internationale master architectuur, KU Leuven, studio Gisèle Gantois. Voor- en achterkant notitieboekje.

and adapted to the skills of an architect such as drawing and modelling.²¹ As in Coney Island, two important aspects of the narrative approach are crucial. The aim is not to find primary or secondary structures, but to look at the landscape non-hierarchically, by paying as much attention to a multiplicity of large elements as to small ones. It is essential to approach the problem in an indirect way following a non-linear, non-pre-designated path. The interactive journeys were recorded in little booklets, jot-books (Fig. 3), gathering both information of the site and meaning for the inhabitants and the architect-wanderer who himself is a stranger in the cultural landscape that he's investigating. Paper models serve as a reflective tool to test the data collected while walking, unveiling meaning from the ground in a real interactive closeness. This is a way to tackle the uncertainty of the 'ill-defined' nature of the problem setting, as significances cannot easily be defined. The method turns into a mediating tool as it attracts the attention of passers-by and facilitates conversation. Combining the praxis of walking with drawing generates new elements, often only tacitly understood. As walking is ever-active, it turns the investigation into an interactive travel story, a complex narrative dealing with spatial practice, unveiling heritage as relationship. As a result,

over de plek op een meer genuanceerde manier begrepen worden?

Er werd een methode uit de antropologie geleend, namelijk observeren en analyseren tijdens het wandelen,²⁰ en die werd bewerkt opdat een ontwerper ermee kon tekenen en modelleren.²¹ Net als op Coney Island zijn twee belangrijke aspecten van de verhalende aanpak cruciaal. Het doel is niet om primaire of secundaire structuren te vinden, maar om een niet-hiërarchische visie op het landschap te hebben door net zoveel aandacht te schenken aan de grote als aan de kleine elementen. Het is essentieel om het probleem op een indirecte manier te benaderen, door het volgen van een niet-lineair, niet-vooropgezet pad. De interactieve reizen werden vastgelegd in kleine aantekenboekjes (Fig. 3) om zowel informatie te vergaren over de locatie zelf als over de betekenis ervan voor de bewoners en voor de architect-dwaler, die zelf ook een vreemdeling is in het cultuurlandschap waarnaar hij onderzoek doet. Papieren modellen dienen als een middel voor reflectie om de tijdens de wandeling vergaarde gegevens te testen, en betekenis te putten uit een interactie met het terrein. Dit is een manier om de onzekerheid van een 'slecht-gedefinieerde' probleemstelling aan te pakken, aangezien betekenissen niet gemakkelijk gedefinieerd kunnen worden. De methode krijgt een bemiddelende taak, als het de aandacht van voorbijgangers trekt en gesprekken

our viewpoint on heritage no longer depends on the historical meaning of individual relicts, but on the intrinsic actual qualities of a cultural landscape in which the fabric of buildings and the landscape are closely entwined, creating and enforcing identity, quality and social cohesion.

The praxis of interactive walking combined with design both intensifies the sensorial experiences and generates new knowledge about the meaning of built heritage that is often only tacitly understood, and about the interaction of people (locals and newcomers) with it, expressed through the process of appropriation of this heritage. It makes it possible to transcend the singular focus on the object and explore the historical, social, cultural and ecological tissues and detect the emotional and experiential realities of place and how these are rooted in the individual and collective memory.

The described research projects, each embedded in a critical theoretical framework, exemplify the

21. Gisele Gantois and Yves Schoonjans, 'Storytelling as strategy to Envision the Changing Meaning of Heritage from an Object-Focused Approach towards an Intertwined Contextual One', in: A. Kepczynska-Walczak (ed.), *Envisioning Architecture Image: Perception and Communi-*

cation of Heritage, paper for the 12th congress of the European Architectural Envisioning Association, Lodz, 2015.

faciliteert. Omdat wandelen altijd actief is, verandert het onderzoek in een interactief reisverhaal, een complexe vertelling in wisselwerking met de ruimtelijke praktijk en erfgoed. Als gevolg hiervan hangt ons standpunt over erfgoed niet langer af van de historische betekenis van individuele resten, meer eerder van de reële kwaliteiten van een cultuurlandschap waarin een sterk weefsel van gebouwen en landschap bestaat, dat identiteit, kwaliteit en sociale cohesie creëert en versterkt.

De praktijk van interactief wandelen, gecombineerd met ontwerpen, versterkt de zintuigelijke waarneming en genereert tevens nieuwe kennis over de betekenis van gebouwd erfgoed die vaak alleen impliciet begrepen wordt. De praktijk zegt iets over de interactie tussen erfgoed en bewoners/nieuwkomers, en hoe ze erfgoed gebruiken. In plaats van de beperkte focus op het object, worden historische, sociale, culturele en ecologische weefsels bestudeerd. Ze leiden tot de ontdekking van de emotionele en waarneembare realiteiten van een

20. Jo Lee Vergunst en Tim Ingold, *Introduction in Ways of Walking: Ethnography and Practice on Foot. Anthropological studies of creativity and perception* (Abingdon: Routledge, 2008), 1-19.

21. Gisele Gantois en Yves Schoonjans, 'Storytelling as Strategy to Envision the Changing Meaning of Heritage from an

Object-Focused Approach towards an Intertwined Contextual One', in: A. Kepczynska-Walczak (red.), *Envisioning Architecture Image: Perception and Communication of Heritage*, paper voor 12^e congres van de European Architectural Envisioning Association, Lodz, 2015.

shared method for narrative approaches to collective spaces within the research group. The narrative approaches help to empower local – often unheard – voices in urban development projects, as well as to put forward multiple lines of communication and discussion among its users, focusing on the potential qualities of future collective spaces. They produce no final judgment, have neither the intention nor the ambition to create a fixed framed system of analysis, but are iterative. Although this may make the research richer, at the same time it becomes much more fragile, or even uncertain, putting the researcher in a challenging position.

locatie en hoe die geworteld zijn in het individuele en collectieve geheugen.

De hierboven beschreven projecten, elk ingebed in een kritisch theoretisch kader, geven aan volgens welke methode de onderzoeksgroep narratieve benaderingen voor collectieve ruimten bestudeert. De verhalende benadering helpt om lokale (vaak niet gehoorde) stemmen binnen stedelijke ontwikkelingsprojecten te versterken en om lijnen van communicatie en debat tussen gebruikers op te zetten, waarbij de nadruk ligt op de potentiële kwaliteiten van toekomstige collectieve ruimten. De projecten geven geen eindoordeel, hebben niet de intentie of ambitie om een vast ingekaderd systeem of analyse op te zetten; het proces is iteratief. Het maakt het onderzoek misschien rijker, maar tegelijkertijd kwetsbaarder of zelfs onzeker. Een uitdaging voor een onderzoeker.

Vertaling: InOtherWords, Marly Weemen